

RAHAPESU ANDMEBÜROO JUHEND RAHVUSVAHELISTE FINANTSSANKTSIOONIDE RAKENDAMISEKS

Rahapesu Andmebüroo põhimääruse kohaselt on Rahapesu Andmebüroo (edaspidi RAB) tegevusvaldkonnaks lisaks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisele ka rahvusvaheliste finantssanktsioonide rakendamise tagamine. RAB-i ülesandeks on muu hulgas rahvusvahelise sanktsiooni seadusest¹ (edaspidi RSanS) tulenevate ülesannete täitmine ja RSanS-is sätestatud väärtegade menetlemine, koostöö teiste ametiasutustega, välisriikide asjakohaste ametiasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sh välissuhtlemise ja teabevahetuse korraldamine, ning muude RAB-ile pandud ülesannete täitmine. RSanS-i kohaselt on RAB pädev asutus, kes vastab rahvusvahelise finantssanktsiooniga seotud päringutele ning annab haldusakte ja teeb toiminguid, mis on ette nähtud rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis. Kui rahvusvahelist sanktsiooni rakendav õigusakt võimaldab teha erandeid või lubab teenust osutada või tehingut või toimingut teha vaid loa alusel, annab tingimustele vastamisel asjaomase loa RAB.

Käesolevas juhendi eesmärk on anda ülevaade, millised on RSanS-ist tulenevad nõuded füüsilistele ja juriidilistele isikutele rahvusvaheliste finantssanktsioonide kohaldamise osas. Juhendi lõppeesmärk on tagada Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu (edaspidi ÜRO) resolutsiooni, Euroopa Liidu (edaspidi EL) Nõukogu otsuse, Eesti Vabariigi Valitsuse (edaspidi Vabariigi Valitsus) määruse või muu Eestile kohustusi paneva õigusaktiga kehtestatud finantssanktsiooni kohaldamine Eestis.

Osana rahvusvahelistest sanktsioonidest moodustab terrorismivastane võitlus ja massihävitusrelvade rahastamise tõkestamine, ning neis valdkondades tuleb juhendada RAB rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhendist ja käesoleva juhendi lisadest.

Käesolevas juhendis kasutatud mõisted on defineeritud RSanS-is, rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis, *Financial Action Task Force* (edaspidi FATF) 2012. aasta soovitude² ja 2013. aasta metodoloogia sõnastikus³ või EL väljaantud suunistes⁴ ja muudes juhendmaterjalides.

Juhendist lähtumisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, tõlgendades vajadusel erinevaid juhendi punkte koosmõjus ning arvestades käesoleva juhendi eesmärki. Samuti tuleb toimida heas usus ja kooskõlas oodatava hoolsusega.

¹ Rahvusvahelise sanktsiooni seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/121112020019?leiaKehtiv>

² The FATF Recommendations (2012): <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

³ The FATF Methodology for assessing compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems (2013). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/methodology/FATF%20Methodology%2022%20Feb%202013.pdf>

⁴ EL Juhendid ja parimad tavad: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/>

1. Rahvusvaheline sanktsioon ja subjekt

Üldpõhimõtetest

Rahvusvaheline sanktsioon on välispoliitika meede, mille eesmärk on toetada rahu säilitamist või taastamist, rahvusvahelist julgeolekut, demokraatiat või õigusriigi põhimõtet, inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse järgimist või muude ÜRO põhikirja, EL ja Vabariigi Valituse ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamist.

Rahvusvahelise sanktsiooni kehtestamise eesmärk kitsamalt on suunata riike, üksusi, rühmitusi või isikuid järgima rahvusvahelise õiguse norme ja põhimõtteid, muuta sanktsioneeritud tegevuse jätkamine võimalikult kulukaks ja ebamugavaks või tõkestada sanktsioonide adreassaadi vastuvõetamatut tegevust. Tavaliselt on sellisteks piiravateks meetmeteks mitmesugused keelud (näiteks ligipääs rahalistele vahenditele, ressurssidele, äritegevusele, reisimisele, diplomaatilistele suhetele või kultuurikoostööle), mis oma negatiivse iseloomuga peaks avaldama mõju sanktsioneeritud isikutele ja nende käitumisele.

Rahvusvahelisi sanktsioone peavad rakendama kõik Eesti territooriumil ja õigusruumis tegutsevad isikud (nii füüsilised kui juriidilised isikud) vastava sanktsioone rakendava õigusakti jõustumisel. EL kehtestatud sanktsioonide osas on kohustus laiendatav kogu EL territooriumile ja õigusruumile. Nimetatud kohustus on üldine, st kehtib kõigile EL-i territooriumil või õigusruumis tegutsevatele isikutel, sh ei ole oluline, kas isiku näol on tegemist residendi või mitteresidendiga. Antud kohustus tuleneb ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidest ja EL määrustest, mis on Eestile otsekohalduvad. EÜ asutamislepingu artikli 249 lõike 2 kohaselt peavad pärast sanktsioone kehtestava EL-i Nõukogu määruse jõustumist tulenevaid kohustusi täitma hakkama kõik Eesti füüsilised ja juriidilised isikud. EL-i sanktsiooni kehtestavad määrused sätestavad, et määrust kohaldatakse kõikide nende füüsiliste isikute suhtes ühenduse territooriumil või väljaspool seda, kes on liikmesriigi kodanikud, ja kõikide juriidiliste isikute, üksuste ja asutuste suhtes, mis on asutatud või registreeritud liikmesriigi seaduste alusel.

ÜRO sanktsiooni ajutine rakendamine

Eesti rakendab ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega kehtestatud sanktsioone seni, kuni sanktsiooni subjektid lisatakse EL-i Nõukogu määruste lisadesse või kuni asjakohased EL-i Nõukogu õigusaktid vastu võetakse. Tegu on riigisisese meetmega, mille eesmärk on tagada ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide viivitamatu rakendamine. ÜRO Julgeolekunõukogu ajutise rakendamisega kohaldatakse resolutsioonides toodud piiranguid, sh et massihävitusrelvade levikuga seotud isikute vara suhtes oleksid kohaldatud finantssanktsiooni. Isikustatud piirangud võivad olla näiteks finantssanktsioon, sõjaliseks tegevuseks tehnilise abi andmise keeld ning sõjalise tegevuse rahastamise või rahalise abi keeld. ÜRO Julgeoleku Nõukogu poolt kehtestatud sanktsioonide kohta saab täpsemalt lugeda ÜRO Julgeolekunõukogu kodulehelt⁵.

EL-i Nõukogu otsuste rakendamine

EL-i liikmesriikides rakendatakse ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega kehtestatud sanktsioone EL-i Nõukogu otsuste kaudu ja EL-i Nõukogu otsekohalduvate määruste alusel.

⁵ ÜRO Julgeolekunõukogu koduleht: <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information>

Esmalt võtab EL-i Nõukogu vastu otsuse ning pärast seda saab ta vastu võtta liikmesriikides otsekohalduva määruse. Sanktsiooni subjektid, kes on kandud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide kohaselt koostatud loeteludesse, kantakse vastavalt esmalt EL-i Nõukogu otsuste ja seejärel ka määruste lisadesse.

Rahvusvahelise sanktsiooni subjekt

Rahvusvahelise sanktsiooni subjektiks, kelle suhtes rakendatakse sanktsiooni, võib olla riik, teatud territoorium, territoriaalne üksus, režiim, organisatsioon, ühendus või rühmitus, füüsiline või juriidiline isik, asutus, seltsing või muu üksus, kes on rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis subjektina välja toodud. On oluline teada, et rahvusvaheliste sanktsioonide subjektid ei pruugi olla seotud kuritegeliku tegevusega, vaid tegemist võib olla isikutega, kes tegutsevad täies teadmises, et nende tegevus on kooskõlas õiguskorraga, ning nad ise ei pruugi teada nende suhtes kehtestatud piirangutest.

Sanktsioonide objekt

Kodanikel või riigi jurisdiktsioonis asuvatel isikutel ja üksustel on keelatud teha mis tahes rahalisi vahendeid või muud vara, majanduslikke ressursse või finants- või muid seotud teenuseid kas otseselt või kaudselt, täielikult või ühiselt kättesaadavaks sanktsioneeritud isikutele või üksustele, otseselt või kaudselt sanktsioneeritud isikute või üksuste omandis või kontrolli all olevatele üksustele ning sanktsioneeritud isikute või üksuste nimel või juhtimisel tegutsevatele isikutele ja üksustele, kui selleks ei ole vastavalt asjaomastele õigusaktidele antud luba, volitust või muud teadet.⁶

Omandis olemist ja kontrolli all olemist tuleb hinnata vastavalt EL juhise⁷ punktidele 63-68. Antud kriteeriumid tulenevad EL Nõukogu määrusest nr 2580/2001⁸. Siiski tuleb tähelepanelik olla, kuna osa sanktsiooni õigusaktides võib isikute ring olla erinev, kelle suhtes sanktsiooni kohaldama peab.

2. Finantssanktsioon

Rahvusvaheline finantssanktsioon ei ole rahvusvaheliselt ühtselt defineeritud. Vastavalt RSanS-is defineeritule on finantssanktsiooni defineeritud nii EL-i õigusaktidest kui ka FATF-i soovitustest tulenevatest reeglitest ja põhjendustest.

Finantssanktsioon RSanS mõistes

Finantssanktsioon on rahvusvaheline sanktsioon (piirav meede), millega täielikult või osaliselt tõkestatakse rahvusvahelise finantssanktsiooni subjektile rahaliste vahendite ja majandusressursside kasutamine ja käsutamine või nende tema valdusesse andmine, sh on tegemist finantssanktsiooniga, kui:

- 1) kohustatakse külmutama rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekti rahalised vahendid ja majandusressursid;
- 2) keelatakse finantssanktsiooni subjektile rahaliste vahendite ja majandusressursside kättesaadavaks tegemine;

⁶ FATF soovitused: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

⁷ EL Parimad tavad: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8519-2018-INIT/en/pdf>

⁸ EL Nõukogu määrus nr 2580/2001: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32001R2580>

- 3) keelatakse rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis ettenähtud tingimustel laenu ja krediidi andmine ning hoiuse-, makse-, väärtpaberi- või muu konto avamine ja kasutamine;
- 4) keelatakse rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis ettenähtud tingimustel hoiuse-, makse-, väärtpaberi- või muu konto avamine ja kasutamine;
- 5) keelatakse rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis ettenähtud tingimustel väärtpaberitehingud, kindlustuslepingu sõlmimine, investeerimine või eespool loetletud tegevustega seotud ärisuhte alustamine või jätkamine, nõustamine või muu finantsteenuse osutamine.

Kui finantssanktsiooni subjektiks on juriidiline isik või rühmitus, keda sanktsiooni nimekirjas nimetatud ei ole, ei tähenda see tingimata, et tema suhtes ei kohaldata finantssanktsiooni. Juriidilise isiku puhul tuleb hinnata, kas finantssanktsiooni subjekt omab või kontrollib antud juriidilist isikut, rühmitust või üksust. Finantssanktsiooni subjekti tuvastamisel lähtutakse EL parima praktika juhustest⁹.

Hindamisel, kas juriidiline isik või üksus on teise isiku või üksuse omanduses, on kriteeriumiks 50% või suurem juriidilise isiku või üksuse varaliste õiguste omamine või enamusotsustusõigus neis. Kui see kriteerium on täidetud, loetakse juriidiline isik või üksus teise isiku või üksuse omanduses olevaks. Hindamisel, kas teine isik või üksus kontrollib juriidilist isikut või üksust kas üksinda või vastavalt muu aktsionäri või kolmanda osapoolega sõlmitud lepingule, võiks muu hulgas arvesse võtta järgmisi kriteeriume:

- 1) omatakse või kasutatakse õigust ametisse määrata või ametist vabastada enamikku juriidilise isiku või üksuse haldus-, juht- või järelevalveorganite liikmetest;
- 2) hääleõigust kasutades ollakse ainuisikuliselt ametisse määranud enamiku juriidilise isiku või üksuse haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest, kes on olnud ametis käesoleva ja eelmise majandusaasta jooksul;
- 3) kontrollitakse vastavalt selle juriidilise isiku või üksuse teiste osanike või aktsionäridega sõlmitud lepingule üksinda häälteenamust selles juriidilises isikus või üksuses;
- 4) omatakse õigust avaldada valitsevat mõju juriidilisele isikule või üksusele vastavalt selle juriidilise isiku või üksusega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingu või põhikirja sättele, kui seda juriidilist isikut või üksust reguleeriva õigusega on selle suhtes lubatud niisugused lepingud või sätted;
- 5) omatakse volitusi kasutada õigust avaldada punktis 4 nimetatud valitsevat mõju, kuigi ei olda selle õiguse valdaja;
- 6) omatakse õigust kasutada kõiki juriidilise isiku või üksuse varasid või osa nendest;
- 7) juhitakse juriidilise isiku või üksuse ettevõtet ühisel alusel, avaldades konsolideeritud aastaaruande;
- 8) jagatakse solidaarselt või tagatakse juriidilise isiku või üksuse finantskohustusi.

Kui üks neist kriteeriumidest on täidetud, loetakse, et juriidiline isik või üksus on teise isiku või üksuse kontrolli all, kui juhtumipõhiselt ei ole võimalik tõestada vastupidist.

Eespool nimetatud omamise ja kontrolli kriteeriumidele vastavust on võimalik juhtumipõhiselt ümber lükata.

⁹ EL Parimad tavad: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8519-2018-INIT/en/pdf>

Kui kooskõlas eespool nimetatud kriteeriumidega on tuvastatud omamine või kontroll, loetakse rahaliste vahendite või majandusressursside kättesaadavaks tegemine nimekirja kantud isiku või üksuse omanduses või kontrolli all olevatele loetellu mitte kantud isikutele või üksustele põhimõtteliselt nende vahendite või ressursside kaudselt kättesaadavaks tegemiseks loetellu kantud isikule või üksusele. Eelnev ei kehti juhul kui on võimalik üksikjuhtumite kaupa ja riskipõhise lähenemisviisi alusel, kõiki olulisi asjaolusid, sh allpool esitatud kriteeriume arvesse võttes usaldusväärselt kindlaks teha, et loetellu kantud isik või üksus ei kasuta asjaomaseid rahalisi vahendeid ega majandusressursse ega saa nendest kasu.

Rahaliste vahendite või majandusressursside kaudselt kättesaadavaks tegemine sanktsioneeritud isikutele ja üksustele

Hinnates rahaliste vahendite või majandusressursside kaudselt kättesaadavaks tegemist sanktsioneeritud isikutele ja üksustele, tuleb arvesse võtta kriteerium, mis muuhulgas hõlmavad:

- 1) asjaomaste üksuste vaheliste lepinguliste sidemete kuupäeva ja laadi (näiteks müügi, ostu- või turustuslepinguid);
- 2) loetellu mitte kantud üksuse tegevusvaldkonna olulisust loetellu kantud üksuse jaoks;
- 3) kättesaadavaks tehtud rahaliste vahendite või majandusressursside iseloomu, sh nende potentsiaalset praktilist kasutamist loetellu kantud üksuse poolt ja loetellu kantud üksusele ülekandmise lihtsust;
- 4) majandusressurssi ei peeta loetellu kantud isikule või üksusele kasulikuks pelgalt seetõttu, et loetellu mitte kantud isik või üksus kasutab seda tulu saamiseks, mida võidakse osaliselt üle kanda loetellu kantud isikule või üksusele.

Tuleb märkida, et loetellu kantud isikutele või üksustele rahaliste vahendite või ressursside kaudne kättesaadavaks tegemine võib hõlmata ka nende vahendite või ressursside kättesaadavaks tegemist isikutele või üksustele, kes ei ole loetellu kantud üksuste omanduses või kontrolli all.

Sihipäraste finantssanktsioonide külmutamise ja ressursi mitte kättesaadavaks tegemine hõlmab:

- 1) kõiki rahalisi vahendeid või muud vara, mis on sanktsioneeritud isiku või üksuse omandis või kontrolli all, ehk hõlmatud ei ole vaid sellised vahendid ja vara, mida on võimalik seostada konkreetse terrorikuriteo, vandenõu või ohuga;
- 2) otseselt või kaudselt sanktsioneeritud isikute või üksuste omandis või kaasomandis või kontrolli all olevaid rahalisi vahendeid või muid varasid;
- 3) otseselt või kaudselt määratud isikute või üksuste omandis või kontrolli all olevatest rahalistest vahenditest või muust varast tulenenud või saadud rahalisi vahendeid või muud vara ning ka selliste määratud isikute või üksuste nimel või juhtimisel tegutsevate isikute või üksuste rahalisi vahendeid või muud vara.

Tegevuspõhised finantssanktsioonid, sh massihävitusrelvade rahastamise tõkestamine või muu strateegilise kauba rahastamine

Massihävitusrelvade leviku rahastamine tähendab toimingut rahaliste vahendite andmiseks või finantsteenuste osutamiseks, mida kasutatakse täielikult või osaliselt tuuma-, keemia- või bioloogiliste relvade ning nende kandevahendite ja nendega seotud materjalide (sh nii tehnoloogiad kui ka ebaseaduslikel eesmärkidel kasutatavad kahesuguse kasutusega kaubad) tootmiseks, omandamiseks, valdamiseks, arendamiseks, ekspordiks, ümberlaadimiseks,

vahendamiseks, transportimiseks, ülekandmiseks, varumiseks või kasutamiseks, mis on vastuolus riiklike seaduste või vajaduse korral rahvusvaheliste kohustustega¹⁰.

EL on kehtestanud määrustega ka konkreetsetele riikidele, isikutele ja üksustele piiranguid seoses strateegiliste kaupadega.

3. Kehtestatud ja jõus olevate finantssanktsioonide info ja otsing

Sanktsioonide rakendamist reguleerib Eestis RSanS, kus küll ühtegi sanktsiooninimekirja (režiimi) ei kehtesta, kuid, kus antakse üldine õigusraamistik sanktsioonide rakendamiseks.

Konkreetsed sanktsioone kehtestavad õigusaktid antakse tavapäraselt kas EL Nõukogu määrusega või ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga. Õigus sanktsioonide kehtestamiseks on ka Vabariigi Valitsusel.

RAB annab ülevaate rahvusvahelistest finantssanktsioonidest oma kodulehel¹¹, kusjuures üldsust teavitatakse kodulehe vahendusel nii finantssanktsiooni kehtestamise, muutmise kui lõpetamise korral. Lisaks RAB-i veebilehel uudistena kajastatud finantssanktsioone rakendavate õigusaktide muudatustele on veebilehel leitavad veel finantssanktsiooni subjektide koondnimekirjad ja subjektide otsingumootor. Otsingumootor võimaldab tuvastada subjektid, kelle suhtes tuleb kohaldada piiravat meetet. Kõnealune veebiotsingu lahendus on seotud EL Komisjoni hallatava finantssanktsioonide andmebaasiga¹², mis sisaldab andmeid kõikide sanktsiooni subjektide osas, kelle suhtes tuleb finantssanktsiooni kohaldada.

Märkida tuleb, et otsingumootorist ei ole suure tõenäosusega leitavad isikud, kes tegutsevad omakorda mõne sanktsioneeritud isiku kontrolli all või on nendega seotud, sest nad ei ole ise lisatud sanktsiooninimekirjadesse. See ei tähenda, et nende isikute suhtes, kes omavad kontrolli või on sanktsioneeritud isikuga seotud ei peaks kohaldama finantssanktsiooni.

Infot kõikide sanktsioonirežiimide kohta koondab samuti mitteametlik EL sanktsiooniveeb (EU Sanctions Map¹³). Sanktsiooniveeb annab ülevaate kõikidest sanktsioonirežiimidest, mis kohalduvad EL jurisdiktsioonis.

Finantssanktsiooni kohaldatakse seda rakendava õigusakti ehk ELi Nõukogu määruse alusel. Seega leiab informatsiooni veebilehe abil tuvastatud finantssanktsiooni subjekti kohta ja tema suhtes kohaldatavast finantssanktsioonist just EL Nõukogu määrusest, kus on sätestatud sanktsiooni sisu, ulatus ja subjektide nimekiri. Just nimetatud dokument on olulise tähtsusega, et leida info, millised on need piiravad meetmed, mis sanktsiooni kohaldamiseks võtta tuleb. Finantssanktsiooni rakendava õigusakti ehk EL Nõukogu määruse leiab EL-i Teataja

¹⁰ Massihävitusrelvade leviku rahastamise mõistet on juhendis kasutatud laialt, kuna hetkel puudub kokkulepitud kõikidele režiimidele sobiv definitsiooni rahvusvaheliselt massihävitusrelvade leviku rahastamisele. Küll aga on mõiste defineeritud FATF-i raportis „Combating proliferation financing: A status report on policy Development and consultation 2010. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Status-report-proliferation-financing.pdf>

¹¹ Rahapesu Andmebüroo koduleht: <https://fiu.ee/rahvusvahelised-sanktsioonid/rahvusvahelised-finantssanktsioonid>

¹² Financial Sanctions Database: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8442/Consolidated%20list%20of%20sanctions

¹³ EU Sanctions Map: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

kodulehelt¹⁴. Rohkem teavet EL-is kehtivate rahvusvaheliste sanktsioonide kohta leiab Euroopa välisteenistuse (European External Action Service) kodulehelt¹⁵.

ÜRO Julgeolekunõukogu kehtestatud rahvusvaheliste sanktsioonide kohta leiab teavet ÜRO Julgeolekunõukogu kodulehelt¹⁶. Samuti on ÜRO Julgeolekunõukogu konsolideeritud sanktsiooni nimekiri leitav ÜRO Julgeolekunõukogu kodulehelt.¹⁷ Kohaldatava sanktsiooni sisu, selle ulatus ja subjekti nimekiri tuleb vastavast ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonist.

4. Finantssanktsiooni subjekti kahtluse korral lisateabe hankimine ja teavitamiskohustus

Järgnev kirjeldus võetavatest tegevustest puudutab vaid piiravaid meetmeid, mida saab käsitleda finantssanktsioonina.

Isik tuvastab asjaolu, et esineb finantssanktsioon

Kui füüsiline või juriidiline isik **tuvastab**, et (a) temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt; või (b) tema poolt kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni;

- (i) kohaldab ta finantssanktsiooni; ja
- (ii) teavitab sellest viivitamata RAB-i.

Seega eeldatakse, et isik käitub vähemalt tavapärase hoolsusega, et hoida ära sanktsiooni rikkuvate tehingute ja tegevuste teostamine.

Isik kahtleb, kas esineb finantssanktsioon

Kui füüsiline või juriidiline isik **kahtleb**, (a) kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt; või (b) tema poolt kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni;

- (i) kohaldab ta finantssanktsiooni ja;
- (ii) hangib lisateavet asjaolude kohta, mis võimaldavad kindlaks teha, kas kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni.

Ehk, kui on alust arvata, et mingi tegevus või näiteks äriühing või näiteks äriühing võib mingil moel mingit sanktsiooni rikkuda, tuleb seda võimalust kontrollida, ning sanktsiooni kohaldamise tagamiseks tuleb kohaldada meetmeid (näiteks rakendada teenuse osutamise keeldu). Eeltoodust tuleb teavitada ka RAB-i.

Kui füüsiline või juriidiline isik **tuvastab lisateabe põhjal** (a) finantssanktsiooni subjekti; (b) et tema poolt kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni; või (c) lisateave ei võimalda seda kindlaks teha,

- (i) kohaldab isik finantssanktsiooni; ja
- (ii) teavitab sellest viivitamata RAB-i.

¹⁴ Euroopa Liidu Teataja: <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=et>

¹⁵ European External Action Service: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/#>

¹⁶ ÜRO Julgeolekunõukogu, sanktsioonid: <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information>

¹⁷ ÜRO Julgeolekunõukogu konsolideeritud nimekiri: <https://www.un.org/securitycouncil/content/un-sc-consolidated-list>

Ülalnimetatud kohustuse sõnastus viitab asjaolule, et juhul, kui kontrolli tulemusel ei õnnestu kahtlust sanktsiooni rakendamiseks vajaliku olukorra osas hajutada, tuleb jätkata piiravate meetmete võtmisega. Samuti tuleb RAB-i teavitada, kui on kahtlus, et sanktsioonidest hoitakse kõrvale kas tahtlikult või teadmatusest.

Rahapesu Andmebüroole tehtav teade

RAB-ile tuleb teade esitada **viivitamata kuid mitte hiljem kui kahe tööpäeva jooksul**.

Rahapesu andmebüroole esitatava teate vormi¹⁸ ja esitatava teate täitmise juhendi¹⁹ leiab RAB kodulehelt²⁰.

Juhul, kui juriidilise või füüsilise isiku valduses on sanktsiooni subjekti rahalised vahendid või muu vara, kuid sanktsiooni subjekti osas sanktsioon lõpetatakse või ta eemaldatakse sanktsiooni nimekirjast, siis kinnipeetud vahendid vabastatakse viivitamatult ning teavitatakse RAB-i, meetmete kohaldamise lõppemisest. Erikohustustega isikud loovad vastavad mehhanismid, et sellised olukorrad tuvastada.

Rahapesu Andmebürood teavitatakse ka tehingutest kui on tegemist mõne teise riigi või organisatsiooni sanktsiooni rikkumise olukorraga, sh OFSI²¹ ja OFAC²² ja sanktsiooni meetmeid kohaldata (nt tehingu tagasilükkamine, ressursi mitte kättesaadavaks tegemine või külmutamine).

Kui juriidiline ja füüsiline isik tuvastab, et tehing, mis võib olla seotud strateegilise kauba müügiga ja see rikub strateegilise kauba seaduses toodud kohustusi ja keelde siis sellised tegevused kvalifitseeruvad ebahariliku tegevuse alla (UAR; vt RAB Juhend kahtlaste tehingute tunnuste kohta).

Tegevus finantssanktsiooni kohaldamise järgselt

Kui füüsiline või juriidiline isik kohaldab finantssanktsiooni, teavitab ta oma ärisuhtes olevat isikut finantssanktsiooni kohaldamisest.

5. Rahapesu Andmebüroo kohustused ja järelevalve

Finantssanktsiooni rakendamise üle teostab järelevalvet RAB (v.a osas, kus Finantsinspektsioon teostab järelevalvet enda järelevalvesubjektide üle). Samuti menetleb RAB laekunud sanktsioonikahtlusega teateid, olles seega finantssanktsioonide rakendamise osas pädevaks isikuks. RAB avaldab või teeb oma veebilehel viivitamata kättesaadavaks teabe finantssanktsiooni kehtestamise, muutmise või lõpetamise kohta. Samuti koostab ja avaldab RAB vähemalt üks kord aastas finantssanktsioonide Eestis rakendamise koondülevaate

¹⁸ Rahapesu andmebüroole esitatava teate vorm https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1070/6201/9002/Lisa_1.pdf#

¹⁹ Rahapesu andmebüroole esitatava teate täitmise juhend https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1070/6201/9002/Lisa_2.pdf#

²⁰ RAB koduleht: <https://fiu.ee>

²¹ UK OFSI koduleht: OFSI <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-financial-sanctions-implementation>

²² US OFAC koduleht: OFAC: <https://home.treasury.gov/policy-issues/office-of-foreign-assets-control-sanctions-programs-and-information>

tuvastatud finantssanktsiooni subjektide, kohaldatud finantssanktsioonidest (tavaliselt aastaraamatus). Kui rahvusvahelist (finants)sanktsiooni rakendav õigusakt võimaldab teha erandeid või lubab teenust osutada või tehingut või toimingut teha vaid loa alusel (ja isikul on õigustatud huvi nimetatud luba saada), tuleb esitada sellekohane taotlus RAB-le²³ (vt käesoleva juhendi 7. peatükk).

RAB kohustub taotluse (isikult, kelle suhtes on kohaldatud finantssanktsiooni) või teate (kahtlus finantssanktsiooni rikkumisest, tuvastatud finantssanktsiooni subjekt, kohaldatud finantssanktsiooni osas info saamine) saamisel kümne tööpäeva jooksul:

- 1) kontrollima, kas taotluse esitanud või tuvastatud isik on finantssanktsiooni subjekt;
- 2) kontrollima, kas tegemist on finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toiminguga;
- 3) kontrollima, kas finantssanktsiooni on kohaldatud õiguspäraselt;
- 4) teavitama taotluse või teate esitajat viivitamata kontrolli tulemustest.

RAB-il on õigus vajaduse korral seada vara käsutamisele piirangud, kuid seda juhul, kui on tekkinud kahtlus, et rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekt on kasutanud või käsutanud rahalisi vahendeid või majandusressursse.

6. Erikohustustega isik

RSanS § 20 määrab erikohustusega isikute ringi, kellele kehtestatakse suurem hoolsuskohustus finantssanktsiooni kohaldamisel, kuna erikohustusega isiku majandus- ja kutsetegevuse iseloomu tõttu puutub ta tihemini kokku ohtude ja rikkumistega (sh katsetega). Samuti oskab erikohustusega isik paremini riskantseid olukordi hinnata ja nende kohta teavet talletada ja edastada.

Erikohustustega isikuteks on üldistatult:

- 1) isikud, kelle tegevuse riskid tulevad nende majandus-, kutse- või ametitegevuse laadist, ja
- 2) isikud, kelle riskid tulevad suuremahuliste sularahatehingute tegemisest või vahendamisest.

Erikohustustega isikuteks on täpsemalt:

- 1) krediitiasutus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi RahaPTS) tähenduses (RahaPTS § 6 lg 1);
- 2) finantseerimisasutus RahaPTS-i tähenduses, välja arvatud Euroopa Keskpank ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriikide keskpangad (RahaPTS § 6 lg 2);
- 3) virtuaalvääringu teenuse pakkujad RahaPTS-i tähenduses (RahaPTS § 2 lg 1 p 10);
- 4) kontohalduri staatusega isik väärtpaberite registri pidamise seaduse tähenduses ja väärtpaberite keskdepositoorium, kui ta korraldab väärtpaberikontode avamist ning osutab registritoimingutega seotud teenuseid ilma kontohalduri vahenduseta. Kontohalduri mõiste on defineeritud väärtpaberite registri pidamise seaduses (EVKS), mille järgi võivad kontohalduriks olla Eesti väärtpaberituru kutselised osalised ja Eesti Pank (lisaks ka EVKSi § 32 lõikes 2 nimetatud isikud);
- 5) punktides 1–4 nimetatud asutustega sama laadi teenust pakkuva välisriigi teenusepakkuja Eesti äriregistrisse kantud filiaal.

²³ RAB teeb loa andmise osas või erandi andmise osas otsuse 30 päeva jooksul alates taotluse saamisest.

Kui erikohustustega isikul on rohkem kui üks juhatuse liige, määrab erikohustustega isik juhatuse liikme, kes vastutab erikohustustega isiku RSanS §-des 21, 22 ja 23 sätestatud kohustuste ning RSanS-i alusel kehtestatud õigusaktide ja juhendite täitmise eest.

Erikohustustega isik määrab RSanS-is sätestatud ülesannete täitmise, sh finantssanktsiooni kohaldamise eest vastutava isiku ja edastab tema kontaktandmed RAB-ile.

6.1. Erikohustustega isiku kohustused (RSanS § 21 lg 1-4)

Erikohustustega isik:

- 1) kontrollib finantssanktsiooni jõustumisel, muutmisel või lõppemisel, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt. Tuvastades finantssanktsiooni subjekti või kavandatava teingu vastuolu finantssanktsiooniga, tuleb kohaldada finantssanktsiooni ja teavitada RAB-i. Teavitamiskohustuse täitmiseks RAB-ile esitatava teate vormi ning selle täitmise juhendi kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega²⁴;
- 2) finantssanktsiooni subjekti või finantssanktsiooni rikkumise kahtluse korral tuleb kohaldada järgnevaid hoolsusmeetmeid, sh ka finantssanktsiooni rikkumise riski või kahtluse korral:
 - koguda lisateavet ja seda sõltumatust ja usaldusväärsest allikast kontrollida;
 - koguda lisateavet ärisuhte, teingu või toimingu eesmärgi ja olemuse kohta ning kontrollida lisadokumentide, andmete või teabe põhjal, mis pärineb usaldusväärsest ja sõltumatust allikast.

Kui erikohustustega isik leiab sanktsiooni nimekirja kontrollides või saab muul viisil teada, et jõustunud on uus rahvusvahelist finantssanktsiooni kehtestav või rakendav õigusakt, isik on lisatud finantssanktsiooni subjektide nimekirja või eemaldatud sealt või rahvusvaheline finantssanktsioon on täielikult või osaliselt lõpetatud, kontrollib erikohustustega isik või tema volitatud isik viivitamata, kas tema klientide hulgas leidub rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekte, kelle suhtes sanktsioon kehtestatakse, seda muudetakse või see lõpetatakse. Rahvusvahelise finantssanktsiooni kohaldamine tuleb lõpetada kohe, kui isik ei ole enam rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekt, kas tema nimekirjast eemaldamise või sanktsiooni lõpetamise tõttu.

Olukordadest, kus erikohustustega isik hoolsusmeetmete käigus tuvastab muu sanktsiooni kui finantssanktsiooni rikkumise või tal on kahtlus, et temaga ärisuhtes olev isik võib rikkuda rahvusvahelist sanktsiooni, teavitab erikohustustega isik RAB-i, ning keeldub teingu tegemisest (vt RAB Juhend kahtlaste tehingute tunnuste kohta). Kahtluse eemaldamiseks küsib erikohustustega isik ärisuhtes olevalt isikult täiendavaid andmeid, sh pädevate asutuste lubasid, litsentse jms.

Erikohustusega isikutel peab olema kehtestatud vastavalt RSanS §-le 22¹ rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem. See tähendab seda, et erikohustusega isik peab olema valmis tuvastama oma teenuste osutamisel riske, mis võivad osundada rahvusvahelise finantssanktsiooni rikkumisele, peab suutma võtma nende riskide tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalikke meetmeid ja vajadusel olema valmis rakendama

²⁴ Rahapesu Andmebüroole esitatava teate sisu ja vorm ning teate esitamise juhend
https://www.riigiteataja.ee/akt/124112020008?dbNotReadOnly=true&RIIGITEATAJA_AADRESS=https%3A%2F%2Fwww.riigiteataja.ee&RIIGITEATAJA_AADRESS_HALDUS=https%3A%2F%2Fwww.riigiteataja.ee

piiravaid meetmeid ehk rakendama finantssanktsiooni. Seega sõltuvalt erikohustusega isiku ärimudelitest, peab ettevõtja silmas pidama võimalust ja tegema jõupingutusi sellise võimaluse tuvastamiseks ja tõkestamiseks, et tema teenuseid võidakse klientide või teenust tarbivate isikute poolt kasutada kehtestatud finantssanktsiooni rikkumiseks. Selle võimaluse kasutamise vältimiseks peavad isikule olema teada olukorrad, kuidas tema teenust kasutades võidakse rahvusvahelist finantssanktsiooni rikkuda ja ta peab võtma tegevusi, et sellist võimalust ära hoida. Võetavate tegevuste hulka kuulub näiteks riskide kaardistamine, riskidele ja teenuse iseloomule vastavate kontrollimeetodite kasutuselevõtt, sh selleks vajaduseks ettevõtte organisatsioonilise ülesehituse kujundamine ja vajadusel IT-lahenduste baasil kontrollisüsteemide juurutamine, sellekohane protsesside ja vastutusala kirjeldamine ettevõtte sees (sisemised protseduurireeglid ja sisekontrollieeskiri), töötajate koolitamine, nimetatud ülesannete täitmise alase sisekontrolli teostamine jms.

6.2. Protseduurireeglid ja sisekontrollieeskiri

Erikohustustega isik kehtestab kirjalikus või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis protseduurireeglid, millega tagatakse ettevõtte selline organisatsiooniline ülesehitus, mis võimaldab erikohustusega isikul tulenevalt oma majandustegevuse iseloomust viivitamata tuvastada finantssanktsiooni jõustumine, muutmine või lõppemine, mis võimaldab hinnata rahvusvahelise finantssanktsiooni alaste rikkumiste riske (erikohustusega isiku teenuste kasutamise läbi võimaldatakse finantssanktsiooni rikkumise toimepanemine) ning mis sisaldavad juhiseid vähemalt:

- 1) finantssanktsiooni subjekti ja finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toimingu tuvastamise kohta;
- 2) finantssanktsiooni subjekti tuvastamise või finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toimingu kahtluse korral toimimise kohta;
- 3) finantssanktsiooni rikkumise riski kindlakstegemise ja selle tuvastamise korral toimimise kohta;
- 4) sanktsiooni kahtluse korral lisateabe kogumise kohta, sh, millistest sõltumatutest ja usaldusväärsetest allikatest on võimalik seda kontrollida;
- 5) teatamiskohustuse täitmise kohta;
- 6) andmete säilitamise ja nende kättesaadavaks tegemise kohta.

Protseduurireeglid vastavad erikohustustega isiku praktilisele vajadusele, tema majandus- või kutsetegevuse laadile, ulatusele ja keerukuse astmele (ehk lähtuvad proportsionaalsuse põhimõttest). Neis kirjeldatakse erikohustustega isiku tegevusvaldkonna eripära, arvestades madalama ja kõrgema riskiastmega tehinguid, ning kehtestatakse selliste tehingute tegemise nõuded ja protseduurid. Näiteks peab protseduurireeglitega kindlaks määrama, kuidas kontrollitakse kliendibaasi, kuidas tuvastatakse finantssanktsiooni subjekte, millistel juhtudel küsitakse lisateavet, kuidas jälgitakse RAB-i veebilehte või kasutatakse muid sanktsiooni nimekirju, mis on asjakohased.

Protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirjade koostamisel lähtutakse juhendist „Rahapesu Andmebüroo soovitusel protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja koostamiseks“.

Erikohustustega isik korraldab protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja täitmise ning rakendamise erikohustustega isiku töötajate poolt, kes lähtuvad neist oma igapäevategevuses. Erikohustustega isik peab tegema protseduurireeglid teatavaks kõigile oma töötajatele, kelle tööülesannete hulka kuulub ärisuhte loomine või tehingute tegemine. Sisekontrollieeskiri on

organisatsiooni sisene kord protseduurireeglite täitmise kontrollimiseks, mis peab kirjeldama muu hulgas sisekontrolli sagedust, protseduuri ning tulemuste säilitamise korda. Protседuurireeglid ja sisekontrollieeskiri võivad olla vormistatud eraldi või ühes dokumendis.

6.3. Andmete kogumine ja säilitamine

Erikohustustega isik kogub hooldusmeetmete täitmisel andmeid ning säilitab need viie aasta jooksul ärisuhte lõppemisest viisil, mis võimaldab ammendavalt ja viivitamata vastata RAB-i päringutele.

On oluline, et erikohustustega isik koguks ja säilitaks andmeid, mis on seotud:

- 1) kontrolliga, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt,
- 2) kontrolliga, kas kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni,
- 3) finantssanktsiooni kohaldamisega ja
- 4) RAB-i teavitamisega.

Erikohustustega isik säilitab andmed, mida ta on kogunud hooldusmeetmete täitmisel.

Kasutatavate rahvusvahelise sanktsiooni subjektide nimekirjade uuendamise korral tuleb säilitada ka andmeid, millega erikohustustega isik suudab tõendada, et neid nimekirju on uuendatud viivitamata ning et nimekirjade uuendamisel on kliendibaasi suhtes kontroll tehtud, olgu see regulaarne kontroll või riskidest ajendatud kontroll.

6.4. Erisused õigusteenuse osutajale ja ametitoimingu teostajale

RSanS § 21 lg 1-4 (välja toodud käesoleva juhendi punktis 6.1) kohaldatakse ka notari, advokaadi, kohtutäituri, pankrotihalduri, ajutise pankrotihalduri ja muu õigusteenuse osutaja suhtes, kui ta tegutseb:

- 1) finants- või kinnisvaratehingus oma kliendi esindajana tema nimel ja arvel, samuti siis, kui ta juhendab tehingu kavandamist või aitab kliendil ellu viia või teeb ametitoimingu, mis puudutab kinnisasja või ettevõtte või äriühingu aktsiate või osade ostu ja müüki või
- 2) kliendi raha, väärtpaberite või muu vara haldamist või
- 3) makse-, hoiu- või väärtpaberikontode avamist või haldamist või
- 4) äriühingu asutamiseks, tegevuseks või juhtimiseks vajalike vahendite hankimist või
- 5) usaldusfondi, äriühingu, sihtasutuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse asutamist, tegevust või juhtimist.

Kui käesolevas punktis nimetatud teenusepakkujad tegutsevad finants- ja kinnisvaratehingutes oma kliendi esindajana kliendi nimel ja arvel või juhendavad konkreetse tehingu tegemist eespool nimetatud juhtudel, peavad nad täitma ettenähtud kohustusi.

RSanS § 21 lg-tes 1 ja 4 sätestatud teavitamiskohustust ei kohaldata õigusteenuse osutaja suhtes, kui ta hindab kliendi õiguslikku olukorda, kaitseb või esindab klienti kohtu-, vaide- või muus sellises menetluses, sh nõustab klienti menetluse alustamises või vältimises, olenemata sellest, kas teave on saadud enne menetlust, menetluse kestel või pärast menetlust. Siiski eeldatakse, et õigusteenuse osutaja peab olema võimeline hindama ja veenduma, kas eelnevalt mainitud erand kehtib.

6.5. Erisused registripidajale

Finantssanktsiooni kohaldavad oma pädevuse kohaselt registrite pidajad või vastutavad või volitatud töötajad (edaspidi registripidaja):

Registripidaja on:

- 1) Eestis kehtivate Euroopa patentide register;
- 2) kasulike mudelite register;
- 3) kauba- ja teenindusmärkide register;
- 4) kinnistusraamat;
- 5) laevakinnistusraamat;
- 6) esimene laevapereta prahitud laevade register;
- 7) teine laevapereta prahitud laevade register;
- 8) tegelike kasusaajate andmekogu;
- 9) mittetulundusühingute ja sihtasutuste register;
- 10) patendiregister;
- 11) riiklik liiklusregister;
- 12) tööstusdisainilahenduste register;
- 13) Eesti väärtpaberite register;
- 14) õhusõidukite register;
- 15) äriregister.

Registripidaja keeldub tegemast finantssanktsiooni rikkuvat kannet. Registripidajad on kohustatud pöörama oma tegevuses erilist tähelepanu tehingut või toimingut tegeva isiku, samuti tehingu või toimingu tegemist kavandava isiku tegevusele ja asjaoludele, mis viitavad võimalusele, et isik on rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekt või temaga seotud isik, ning keelduma registrikande tegemisest juhul, kui tehingu esemeks on külmutatud vara või tehingu üheks pooleks on finantssanktsiooni subjekt, kelle vara tuleb külmutada. Registripidaja ei tee kannet ka juhul, kui vara võõrandamise kokkulepe on korrektselt sõlmitud ja sellest on nõuetekohaselt teatatud, sest rahvusvahelist sanktsiooni rikkuv tehing on tühine, mis tähendab, et avalduse registripidajale esitamise ajal ei ole tehingu eseme omandiõigus muutunud.

Registripidaja määrab isiku, kes korraldab oma pädevuse piires finantssanktsiooni rakendamist, ja edastab tema kontaktandmed RAB-ile. Registrite puhul peab isik tagama töökorralduse, mis võimaldab finantssanktsiooni tõhusa tuvastamise ja rakendamise, olema kontaktisikuks Välisministeeriumile ja RAB-ile. Välisministeerium on RAB-i le teadaolevalt rahvusvahelise sanktsiooni riigisisese rakendamise koordineerijana regulaarselt teavitamas registripidajaid uue finantssanktsiooni kehtestamisest või muutmisest, samuti uue sanktsioonisubjekti nimekirja lisamisest või sealt eemaldamisest.

Registripidaja teavitab RAB-i finantssanktsiooni subjekti või finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toimingu tuvastamisest²⁵. Nagu kõigile füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kehtib ka registripidajale RSanS § 19 sätestatud kohustus küsida finantssanktsiooni tuvastamise kahtluse korral lisateavet ja teavitada vajaduse korral RAB-i.

²⁵ Rahapesu andmebüroole esitatava teate vorm https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1070/6201/9002/Lisa_1.pdf#

7. Kui isiku suhtes on kohaldatud finantssanktsiooni

Isikul, kelle suhtes on kohaldatud finantssanktsiooni, on õigus esitada RAB-ile taotlus, et see kontrolliks, kas sanktsiooni kohaldamine oli õiguspärane.

Isikul, kelle suhtes on rakendatud finantssanktsiooni, on õigus pöörduda RAB-i poole erandi taotlemiseks, kui rahvusvahelist sanktsiooni kehtestav või rakendav akt võimaldab teha erandeid ning külmutatud vahendeid on vaja kasutada möödapääsmatute eluliste vajaduste rahuldamiseks.

Isik, kes ei ole finantssanktsiooni subjekt, kuid kelle rahalised vahendid ja majandusressursid on RSans § 15 lg 1 alusel külmutatud, võib taotleda RAB-ilt luba kasutada oma osa ühisomandist.

Seega nii füüsilised ja juriidilised isikud, kellele on rahvusvahelist sanktsiooni rakendava õigusaktiga pandud keelud või kohustused kui ka finantssanktsiooni subjektid, kelle suhtes keelde ja kohustusi rakendatakse, saavad esitada RAB-ile taotluse keelust või kohustusest erandi tegemiseks või loa väljastamiseks, kui selline võimalus on ette nähtud rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis.

Kui rahvusvahelist sanktsiooni kehtestav või rakendav õigusakt võimaldab teha erandeid humanitaarabi andmiseks, kindlate põhikulude katmiseks, teatud tüüpi tasude, kulude ja teenustasude maksmiseks või erakorralisteks kulude katmiseks, menetleb RAB sellist taotlust eelisjärjekorras.

Siiski tuleb tähelepanu pöörata, et RAB menetleb erandite taotlusi, kui need vastavad finantssanktsiooni kohaldamise olukorrale.

Kui isikud leiavad, et nad ei nõustu RAB-i poolt edastatud seisukohaga, on neil õigus esitada kaebus halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Kui rahvusvahelise sanktsiooni subjekt leiab, et tema lisamine EL Nõukogu sanktsiooninimekirja ei ole õiguspärane või soovib enda isiku eemaldamist sanktsioonide nimekirjast, peab ta esitama vastavasisulise põhjendatud kirjaliku taotluse koos taotlust toetavate lisadokumentidega (nende olemasolu korral) EL Nõukogu postiaadressile:

Council of the European Union
General Secretariat
DG C 1C
Rue de la Loi/Wetstraat 175
1048 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
E-post: sanctions@consilium.europa.eu

Juhul kui rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekt soovib enda isiku eemaldamist ÜRO Julgeolekunõukogu ISIL (Da'esh) & Al-Qaida sanktsiooni nimekirjast, peab ta esitama ÜRO ombudsmanile vastavasisulise põhjendatud taotluse aadressile:

Office of the Ombudsperson
United Nations
1 UN Plaza, TB-08041D

New York, NY 10017, USA
E-post: ombudsperson@un.org

Täpsed juhised on välja toodud ÜRO Julgeolekunõukogu kodulehel²⁶.

Juhul, kui rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekt soovib enda isiku eemaldamist ÜRO Julgeolekunõukogu teistest sanktsiooni nimekirjadest peab ta esitama ÜRO *Focal Point*-ile vastavasisulise põhjendatud taotluse aadressile:

Focal Point for De-listing
Security Council Subsidiary Organs Branch
Room DC2 2034
United Nations
New York, N.Y. 10017
USA
Tel. +1 917 367 9448
Fax. +1 917 367 0460
E-post: delisting@un.org

Täpsed juhised on välja toodud ÜRO Julgeolekunõukogu kodulehel²⁷.

Vabariigi Valitsuse sanktsiooni subjekt saab esitada päringu sanktsiooni subjektiks määramise põhjuste kohta ning põhjendatud taotluse enda sanktsiooni subjektide nimekirjast eemaldamiseks Välisministeeriumile. Välisministeerium vastab eelmainitud päringule ja taotlusele 30 päeva jooksul. Vabariigi Valitsuse sanktsiooni subjekt võib enda sanktsiooni subjektiks määramise kohta esitada kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

²⁶ÜRO Julgeolekunõukogu koduleht: https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/qa_sanctions_list

²⁷ ÜRO Julgeolekunõukogu koduleht: <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/delisting/delisting-requests>

Lisa 1 – Sanktsioonist kõrvalehoidmise ja rikkumisega seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid

Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Rahapesu Andmebüroole kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspäraustes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada seotud riske.

Alljärgnev ei eelda, et erikohustustega isik kõikidel üksikjuhtudel kohaldab hoolsusmeetmeid ja küsib täiendavaid andmeid, et võimalikke riske tuvastada. Erikohustustega isik peab proportsionaalselt ja riskipõhiselt tegema otsuse täiendavate andmete küsimise või selle vajaduse kohta.

Finantssanktsiooni subjektid nähtuvad tehingu osapoolte seas harva, kui üldse. Nad kasutavad selle asemel keerukaid skeeme ja variettevõtteid, et oma osalemist varjata. Peamised finantssanktsiooni rikkumised ja kõrvalehoidmised toimuvad kolmandate osapoolte ning vahendajate abil. Sellest tulenevalt on vajalik, et erikohustustega isikud oleksid teadlikud ja hoiaksid kursis finantssanktsiooni ning massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud riskidest ja tüpoloogiatest.

Käesolevas lisas on väljatoodud finantssanktsioonile omased riskid ja kõrvalehoidmise meetodid. Siiski peab erikohustustega isik arvesse võtma ka rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske ja meetodeid, kuna rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskid võivad sarnaneda, sh tegeliku kasusaaja varjamine ja riigid, kus on kõrge rahapesu ja terrorismi rahastamise ning finantssanktsiooni risk. Samuti on sarnased piirkonnad ja riigid, kus on finantskuritegude vastu võitlemiseks nõrgad kontrollid ja seadused. Siiski tuleb võtta arvesse rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskides ja meetodites finantssanktsioonile omaseid riske ja meetodeid.

Oluline on, et ohumärke ei saa alati vaadata üksi ja eraldiseisvana. Asjakohaseid ohumärke vaadatakse ja hinnatakse koos teiste ohumärkidega. Ohumärke hinnates tuleb lähtuda kliendist, tema tegevusest ja piirkonnast, kus klient tegutseb või kuhu kaupu teenuseid ostetakse või müüakse.

Sanktsioonist kõrvalehoidmine või rikkumine manipuleerides sõelumissüsteeme saab toimuda vähemalt kahel viisil.

Väline kõrvalehoidmine – klient või temaga seotud kolmas isik rikub finantssanktsiooni. See tähendab, et organisatsiooniväline osapool eemaldab või ei edasta tehinguga seotud olulisi andmeid. Selline andmete eemaldamine või mitte edastamine on soov varjata makse saatja, saaja või jurisdiktsiooni identiteeti, lisaks ka kauba või teenuse päritolu või sihtkohta. Sanktsioneeritud isikud võivad kasutada ka perekonna liikmete või lähedaste isikute kontosid.

Sisemine kõrvalehoidmine – organisatsiooni enda töötajad panevad toime rikkumise. Näiteks eemaldavad tehinguga seotud olulisi andmeid või töötaja jätab hooldusmeetmed kohaldamata, näiteks kasutakse klientide kontosid, et varjata vara päritolu.

Identiteedi varjamise viisid ja riskid:

Erinevate nimede kasutamine:

- Muudetakse või lühendatakse vähesel määral saatja või saaja nime õigekirja, lisada nimesse tühikuid või jättes lisamata keskmine nimi.
- Edastatakse valeaadress, mis erineb sanktsiooni subjekti aadressist.
- Sanktsiooni subjekt võib tegutseda kasutades esindajaid, sugulasi, sõpru või lähedasi, muutes isiku või üksuse tuvastamise keerulisemaks.
- Üldises kasutuses olevate sõnade nimedes kasutamine juriidiliste isikute poolt. Selliste nimede kasutamine võib muuta vaste tuvastamise keeruliseks ning AST-i genereeritud hoiatusteade võib ilma täiendava uurimiseta tähelepanuta jätta.

Tegeliku kasusaaja varjamine:

- Keeruliste omandistruktuuridega ettevõtete tegelikke kasusaajaid on keeruline tuvastada. Selliste skeemide tegeliku kasusaajani jõudmine on väljakutseid esitav, kui omandi ahelas on mitmeid juriidilisi isikuid. Tegeliku kasusaaja tuvastamine võib keerukaks osutuda ka siis, kui ettevõtte omandistruktuuris on ettevõtteid, kes on asutatud sellises jurisdiktsioonis, kus tegelike kasusaajate andmeid on keeruline saada. Sisuliselt tuleb äriühingu (omandi)struktuuri kirjeldada, kui selle keerukus tähendab, et äriühing ja tema tegevus on erikohustusega isikule läbipaistmatu. Selle hindamise aluseks võivad ilma piiramata olla:
 - struktuuri kuuluvate sidusettevõtete arv;
 - kaasatud riikide arv ja nende geograafiline risk;
 - struktuuri majanduslik põhjendatus;
 - millisel määral on struktuuri kohta käiv teade kättesaadav ametlikes registrites või avalikult kinnitatud dokumentides;

Riski hindamisel mängivad rolli ka mitmesugused riski suurendavad ja vähendavad tegurid. Näiteks võivad riskid vähendada järgmised tegurid:

- pikaajaline ärisuhe koos sagedase kliendikontaktiga;
- haruettevõtte või esindus asjaomastes riikides („national desks”) või vastavalt ulatuslikud kogemused (keeleoskus, samuti poliitilised, sotsiaalkultuurilised ja regulatiivsed taustateadmised) asjaomaste riikide kohta;

- EL-i/EEA või samaväärsete kolmandate riikide seotus.

Eelkõige tuleb arvesse võtta järgmisi riski suurendavaid tegureid:

- ainuisiku allkirjaõigused ja kolmandate isikute üld- või erivolitused;
- kolmandate isikute loodud struktuurid;
- riikide seotus, kellega erikohustustega isikul puuduvad kogemused;
- hiljuti loodud ärisuhted;
- vähesed kliendikontaktid;
- ebaselge eesmärk või majanduslikult küsitav struktuur kliendi soovil;

- kõrvalekalle kliendi varem teadaolevatest vajadustest (vt äriprofiili), s.t ebaharilik ja arusaamatu struktureerimine.

Arvestada tuleb, et ainsa kriteeriumi olemasolu ei ole üldjuhul piisav ärisuhte keerukuse hindamiseks - määrav on üldine vaade, võttes arvesse kõiki asjakohaseid kriteeriume.

- Esitajaaktsiate ja võlakirjade abil on võimalik varjata ettevõtte tegelikke kasusaajaid. Nende instrumentide dokumentides ei märgita tegelikku kasusaajat. Teoreetiliselt on ettevõtte omanikuks see, kelle käes on või kes füüsiliselt omab esitajaaktsiate või võlakirjade sertifikaati.
- Sanktsioneeritud isiku omandiõiguse lahjendamine võib näida legaalne, kuid siiski omab kõrget sanktsiooni riski kuna omandistruktuur võib uuesti muutuda. Keerulised omandistruktuurid, kus mitmed üksused asuvad erinevates jurisdiktsioonides, võivad vähendada sanktsiooni subjekti omandiõigust nii, et see langeks alla 50% künnise, et selle ettevõtte osas ei rakendataks piiranguid ja samu sanktsiooni meetmeid, mis sanktsioneeritud isiku suhtes. Selle näiteks on kui sanktsiooni subjekti teeb investeringuid ettevõttesse, mis omakorda finantseerivad mitte sanktsiooni subjekti ettevõtteid. Need ettevõtted mille osas sanktsiooni ei ole saavad seaduslikult kaubelda, sanktsiooni subjekt aga mitte. Tütarettevõtete, vahendajate ja volitatud esindajate võrgustik tagab, et tehniliselt ei rikutaks sanktsiooni. Tulemuseks on aga see, et sanktsioneeritud üksus on võimeline hankima ressursse ja kaupu, millele sanktsioon püüavad juurdepääsu mitte lubada.
- Prokuristide, esindajate, variisikute kasutamine, kus keegi teine tegutseb viisil nagu ta oleks omanik, omades kontrolli vahendite või ettevõtte üle. Mõningatel juhtudel, kui isegi on võimalik saada andmeid ettevõtte andmete kohta, siis need sisaldavad ainult esindajaid või osanikke, kuid mitte tegelikke kasusaajaid.
- Omandiõiguse loovutamise skeemile viitavad tehingud, kui sanktsioonisubjekt müüb osaluse sidusettevõttele või lähedasele isikule (perekonnaliikmele, äripartnerile, kolleegile või sõbrale). Sellise tehinguga ei nähtu, et sanktsiooni subjekt omab ettevõtet, kuid siiski võib sanktsioonisubjekt endiselt omada kontrolli ettevõtte varade ja otsuste suhtes.

Tehingu andmetega manipuleerimine:

- Oluline on tähelepanu pöörata tervele kontrollsüsteemile. Hoolimata headest tehnoloogilistest vahenditest ja erialastest teadmistest, võidakse tehnoloogiaga manipuleerida, et süsteemi ära kasutada sanktsiooni rikkumiseks või sellest kõrvalehoidmiseks. Näiteks AST-i manipuleerimine, kus tehinguga seotud andmed edastatakse sellisel viisil, et ei ole võimalik tuvastada sanktsioneeritud osapoolte identiteeti. Info, mille abil oleks võimalik tuvastada osapooled on eemaldatud või asendatud, kas kliendi või töötaja enda poolt. See on üks sanktsioonist kõrvalehoidmise levinumaid meetodeid. Andmete muutmine või eemaldamine võib toimuda ilma, et teised tehingus osalejad seda teaks.
- Andmete ümber korraldamine, kui arvatakse või on teada andmeväljad, mida ei kontrollita.

- Andmete asendamine valeandmetega. Näiteks kasutatakse madala sanktsiooni riskiga riigi panga tunnuskoode.
- Ebatavaliste tähemärkide kombinatsioonide kasutamine, näiteks „% &% \$%”. Kasutatakse erimärke, mis võivad välja näha tähtedena, kuid mida ei saa automaatsete filtrite abil tähtedena ära tunda (o ja null).
- Püütakse vältida tuvastamist, muutes nime või esitades andmeid muudel väljadel, mis on "kohustuslikud täitmiseks".
- Kasutatakse ohumärkidena paistvaid selgitusi, näiteks „Nime pole” või „... nimel”.

Erinevate maksekanalitega seotud ohumärgid ja riskid:

- E-rahakotid ja makseteenuse osutajad võivad rakendada ebapiisavaid klientide tuvastamise kontrollimeetmeid, võimaldades sanktsioonisubjektidel anonüümselt kasutada oma teenuseid. Näiteks kasutajate identiteedi varjamiseks võib ühest mobiilseadmest pääseda juurde mitmele e-rahakoti kontole. Osa riikides ei ole reguleeritud e-rahakottide kasutamine ja neile ei ole kehtestatud nõudeid, mis aitaks tuvastada sanktsioonisubjekti. Selles kontekstis võib sanktsiooni subjekt ära kasutada regulatiivseid lünkasid või e-rahakoti tehnoloogiaga seotud kriminaalse meetoodika üldist mõistmatust.
- Ettemaksukaardid, kus neid saab osta ilma, et rakendataks samu hoolsusmeetmeid, mis on teiste maksekaartidega. See aga tähendab, et kasutajad ei ole samal viisil tuvastatud ja kaart pakub anonüümsust. Paljusid avatud ettemaksukaarte saab kasutada ülemaailmsetes maksevõrkudes, hõlbustades rahastamist ühes riigis ja sularaha väljavõtmist teises riigis. Ettemaksukaardid sarnanevad füüsiliselt tavaliste krediitkaartidega ja neid saab suurtes kogustes sularaha asemel alternatiivina paljudes keskkondades diskreetselt transportida. Kaartidele laetud vahendite päritolu ja nende tehingute ajalugu võidakse varjata.
- Virtuaalväeringud on kõrge riskiga tulenevalt oma anonüümsusest ja puudulikust lõppkasutaja teabest, näiteks tehingu algataja ja kasusaaja andmed on krüpteeritud või puudulikud. Seda tüüpi valuutad esitavad väljakutseid just sanktsiooni režiimidele ja sanktsioonitüüpidele, nagu finantssanktsioon, mis põhinevad tehingu saaja ja saatja andmetel.
- Hawala/hundi tüüpi süsteemide kasutamine eesmärgiga varjata vara ebaseaduslikku päritolu. Sellised skeemid seonduvad ennekõike sooviga varjata kõrge sanktsiooni riskiga piirkonda või regiooni. Hawalat võidakse kasutada eesmärgil, et varjata tegelikku maksjat või saajat ning ebaseadusliku kaubaga seotud (narkootikumid, väärismetallid jne) tehinguid.
- U-pöördmaks kasutamine, kus soovitakse varjata vahendite algset päritolu (kasusaajat) või kõrge riskiga jurisdiktsiooni.
- Jurisdiktsiooniga seotud rikkumise viisid ja ohumärgid

- Aadressiks märgitakse muu lähedal asuv riik või piirkond. Näiteks Krimmiga seotud sanktsiooni puhul märgitakse saaja või saatja aadressiks Venemaa või Ukraina.
- Jäetakse oluline aadressi osa märkimata. Näiteks märgitakse provintsi nimi, aga jäetakse märkimata riik või asendatakse see mõne teise riigiga.
- Kasutatakse (vari)ettevõtet, mis asub lähedal asuvas piirkonnas.
- Aadressiks märgitakse sanktsioonisubjekti aadressiga sarnane, väikse erinevusega aadress. Näiteks sama tänav, linn, riik, aga erinev maja number.
- Kliendi partner omab äritegevust kõrge sanktsiooni riskiga riigis või piirkonnas.
- Jagatakse sama aadressi koos sanktsiooni subjektiga.
- Tegevuspõhine rahastamise piiranguga seotud tehingute ohumärgid ja kõrvalehoidmise meetodid:
 - Identiteedi varjamine. Ebaõigete ja - korrektsete kauba saaja või saatja andmete edastamine.
 - Varjatakse, et tegemist on piiranguga kaubaga. Klient ei soovi anda infot kauba lõppkasutaja kohta.
 - Kasutatakse variettevõtet või riulifirmat. Kaup või teenus ei vasta ettevõtte äritegevusele. Ettevõttel puudub või on vähene ettevõtlustaust. Ettevõtte ei tunne kaupu või teenuseid kuid endiselt soovib neid osta või müüa.
 - Klient, kes tegeleb kauplemise, vahenduse või vahendusteenustega ning tegeleb tavapärase äritavaga vastuolus oleva äritegevusega või äritegevuses on olulisi muudatusi.
 - Lõppkasutaja, lõppsihtkoha, ümberlaadimise või mõlema varjamine: kohale toimetamise kuupäevad on ebamäärased või plaanitakse tarneid väljastpoolt sihtkohta. Ekspedeerimisettevõtte on loetletud toote lõppkasutaja või sihtkohana. Saatmisviis on toote või sihtkoha jaoks ebatavaline. Andmete küsimisel on klient kõrvalehoidev või ei ole konkreetne, kas kaup on mõeldud kohalikuks kasutamiseks, ekspordiks või reekspordiks.
 - Kauba või teenuse tarneahel on konkreetse kauba suhtes on ebamõistlik.
 - Pseudonüümide ja võltsitud dokumentide kasutamine sanktsiooni subjekti osaluse varjamiseks.
 - Levinud sanktsioonist kõrvalehoidmise meetodid, mida sanktsiooni rikkumiseks ja kõrvalehoidmiseks kasutatakse, hõlmavad veel järgmist:
 - Pangakontod, mis kuuluvad kõrge sanktsiooni või massihävitusrelvade leviku riskiga riigi kodanikele, kes tegutsevad sanktsioonisubjekti nimel;

- Ühisettevõtte kasutamine, mille üks omanikest on sanktsiooni subjekt;
- Diplomaatiliste töötajate pangakontode kasutamine sanktsiooni subjekti kasuks;
- Rahaliste vahendite hankimiseks ja sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks korraldatakse küber rünnakuid finantsinstitutsioonide ja virtuaalvääringu teenuse pakujate vastu.

Lisa 2 – Asjaolud, mis võivad viidata massihävitusrelvade rahastamisele

Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Rahapesu Andmebüroole kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärasest tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada seotud riske.

Alljärgnev ei eelda, et erikohustustega isik kõikidel üksikjuhtudel kohaldab hoolsusmeetmeid ja küsib täiendavaid andmeid, et võimalikke riske tuvastada. Erikohustustega isik peab riskipõhiselt tegema otsuse täiendavate andmete küsimise või selle vajaduse kohta.

Massihävitusrelvade levikuga seotud rahastamise allikad võivad olla seaduslikud või ebaseaduslikud. Rahapesu puhul on ohumärgiks, et vahendite allikas on ebaseaduslik. Massihävitusrelvade leviku rahastamise puhul on risk suurem juhtudel, kui rahaallikas on seaduslik, kuid kavatsetakse varjata konkreetset kaupa või lõppkasutajat. Seetõttu tuleks riskide hindamisel arvesse võtta rahapesu ja massihävitusrelvade leviku rahastamise struktuurilisi erinevusi, kui hinnatakse ohumärke. Seejuures on üheks teadaolevaks tüpoloogiks virtuaalväeringute kasutamine massihävitusrelvade rahastamisel.

Selleks, et tuvastada, kas tegemist võib olla massihävitusrelvade leviku rahastamisega, võib konkreetsel juhul olla vaja konkreetset teavet, sh teavet kauba lõppkasutaja kohta ja teavet konkreetse kauba kohta. Massihävitusrelvade rahastajad kasutavad oma tegevuse varjamiseks keerulisi skeeme, näiteks akreditiivide kasutamisel, varifirmade, vahendajate, maaklerite jne kasutamine.

Tuleb arvestada, et üks ohumärk ei ole selge näitaja võimaliku massihävitusrelvade leviku rahastamise kohta ning ohumärke hinnates tuleks neid kombineerida ja analüüsida konkreetse kliendi profiili suhtes.

Massihävitusrelvade rahastamise etapid

Esimene etapp (rahastamise etapp) – massihävitusrelvade levitaja kogub vahendeid. Vahendid võivad pärineda enda vahenditest, välismaistelt rahastajatelt, kuritegelikust tegevusest.

Teine etapp (vahendite varjamine) – massihävitusrelvade levitaja saadab vahendid rahvusvahelisse finantssüsteemi. Kui riigi suhtes ei ole kehtestatud sanktsioone, saadetakse need otse edasi. Selles etapis massihävitusrelvade levitajad toetuvad enamasti ettevõtete (sh varifirmade) ja vahendajate võrgustikele, et varjata igasugust seost riigiga kelle suhtes on kohaldatud sanktsioone. Kasutatakse sanktsioonist kõrvalehoidmiseks läbipaistmatut omandistruktuuri. Sageli hõlmab massihävitusrelvade leviku rahastamine riiki, kelle suhtes on sanktsioon kehtestatud või selle lähis-riiki ning ettevõtte rahaga seonduvad otsused on välisriigi kodaniku kontrolli all, kellel on poolehoid sanktsioonide all oleva riigi suhtes. Selline tegevus kombineeritult koos valedokumentide kasutamisega võimaldab massihävitusrelvade levitajatel vältida nende ja nende tehingute tuvastamist.

Kolmas etapp (materjalide ja tehnoloogia hankimine) – massihävitusrelvade levitaja kasutab vahendeid. massihävitusrelvadega seotud programmide jaoks vajalike kaupade, materjalide, tehnoloogia ja logistika eest tasumiseks. Kogu kolmanda etapi jooksul kaasatakse rahvusvahelisi finantsasutusi tehingute töötlemisse. Oluline on märkida, et levitamine hõlmab lisaks relvade ostmisele ka üksikuid kaupu ja komponente, mida saab kasutada relvade või rakettide väljatöötamiseks. Levitamine hõlmab lisaks relvade ostmisele ka üksikuid kaupu ja komponente, mida saab kasutada relvade või rakettide väljatöötamiseks. See muudab massihävitusrelvade leviku tõkestamise raskemaks.

Massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud ohumärgid (nimekiri on mitteammendav):

- Klient on seotud kahesuguse kasutusega, massihävitusrelvade või sõjaliste kaupade tarnimise, müügi, tarnimise või ostmisega, eriti suurema riskiga jurisdiktsioonides.
- Tehingu osapool asetseb riigis või piirkonnas, kus on kõrge massihävitusrelvade rahastamise risk.
- Tehingu osapool asetseb riigis või piirkonnas, kus on kõrge sanktsioonidest kõrvalehoidmise risk (kaubad suunatakse mujale kui märgitud lõppsihtkoht).
- Imporditava/eksportitava kauba lõplik sihtkoht on tehingu dokumentides ebaselge.
- Kauba finantseerimise tehingu puhul läbib kauba saatmise teekond riike, kus on nõrgad ekspordikontrolli seadused või kus on ekspordikontrolli seaduste rakendamine nõrk.
- Tehingu osapoolteks on isikud või üksused, mis asuvad riikides, kus on nõrgad ekspordikontrolli seadused või kus täidetakse vähesel määral ekspordikontrolli seaduseid.
- Tehinguga seotud kaubad ei ole tavapärane asjaomasele riigile.
- Tehingus märgitud kauba teekond ei vasta tavapärasele kaubandusmustrile ja ei oma ärilist loogilisust.
- Tehing hõlmab finantseerimisasutusi, kelle suhtes on tuvastatud puudusi rahapesu tõkestamise ja terrorismi rahastamise tõkestamisel, samuti finantseerimisasutusi, kelle alaline asukoht on riikides, kus ekspordikontrolli seadused on nõrgad või kus on ekspordikontrolli seaduste rakendamine nõrk.
- Tehingu dokumentidest nähtub, et deklareeritud kauba väärtus on võrreldes transpordi kuluga alahinnastatud.
- Tehingu dokumentides on vastuolud, nagu nimed, ettevõtted, aadressid, sihtkoht jne.
- Kliendi tegevus ei ühti ettevõtte profiiliga või lõppkasutaja teave ei ühti lõppkasutaja ettevõtte profiiliga.
- Kaupa tellivad ettevõtted või isikud on teistest riikidest, kui nimetatud lõppkasutaja riik.

- Kliendi poolt edastatav teave, sh vaatamata lisateabe päringutele, on ebamäärane/puudulik.
- Kliendi või vastaspoole aadress on sarnane sanktsioonisubjekti aadressile.
- Tehingus on seosed kauba müüja ja ostja ettevõtete vahel, näiteks samad omanikud või juhtkond.
- Tehinguga on seotud võimalikud varifirmad.
- Ekspedeerimisettevõtte on nimetatud toote lõppsihtkohana.
- Makse juhiste edastaja või makse tegija ei ole märgitud algsetes tehinguga seotud dokumentides.
- Kliendi tehingute muster on ebatavaline või puudub selge eesmärk.
- Tehinguga seotud dokumentides on võltsimistunnuseid.

Lisa 3 – Rahapesu, terrorismi rahastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise erinevused

	Rahapesu	Terrorismi rahastamine	Massihävitusrelvade leviku rahastamine
Eesmärk	Ebaseaduslike vahendite kasutamine reguleeritud süsteemis	Toetada terroristide tegevust	Massihävitusrelvade soetamine
Vahendite päritolu	Kuritegelikelt organisatsioonidelt	Omavahendid, korjandused, annetused	Riikide poolt rahastatud programmid
Kanalid	Eelistab ametlikku finantssüsteemi	Eelistab sularaha kullereid, mitteametlikke finantssüsteeme (hawala, valuutavahetus ettevõtted)	Eelistab ametlikku finantssüsteemi
Tuvastamise fookus	Kahtlased tehingud, nt tehingud, mis ei vasta kliendi rikkusele ega eeldatavale tegevusele	Kahtlased suhted, pangaülekanDED näiliselt mitteseotud osapoolte vahel	Isikud, üksused, riigid, kaubad ja materjalid, tegevused
Tehingu väärtus	Suured summad, tihti struktureeritud, et vältida teavitamise kohustust	Väiksed summad, tavaliselt allpool teavitamise künnist	Keskmiised summad
Finantstegevus	Keeruline tehingute võrgustik, tihti kasutatakse vari- ja <i>offshore</i> ettevõtteid jne.	Erinevad meetodid, sh ametlik pangandussüsteem, mitteametlikud vääringülekande süsteemid, sularaha ja väärisesemete salakaubavedu	Tehingud näevad välja nagu tavaline äritegevus, mis on struktureeritud rahastamise päritolu varjamiseks